EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П’ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА «ЗІНЧЕНКО ТА ТАМТУРА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF ZINCHENKO AND TAMTURA v. UKRAINE)

(Заяви № 46839/17 та № 74462/17)

РІШЕННЯ

У цю версію тексту було внесено зміни 19 травня 2026 року відповідно до Правила 81 Регламенту Суду.

Ст. 3 Конвенції (матеріальний аспект) • Таке, що принижує гідність, поводження • Тримання у скляній кабіні під час судових засідань у кримінальній справі • Захід, що сам собою не містить елемента приниження, достатнього для досягнення мінімального рівня суворості, на відміну від тримання в металевих клітках • За сукупності обставин тримання мінімальний рівень суворості досягнутий не був • Явно необґрунтована
П. 3 ст. 5 Конвенції • Розумність тримання під вартою • Ненаведення національними судами «відповідного» та «достатнього» обґрунтування для продовження строку тримання другого заявника під вартою та його тривалості у чотири роки та десять місяців

Підготовлено Секретаріатом. Не є обов’язковим для Суду.

СТРАСБУРГ

05 березня 2026 року

ОСТАТОЧНЕ

05.06.2026

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

У справі «Зінченко та Тамтура проти України»

Європейський суд з прав людини (П’ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Катержіна Шімачкова *(Kateřina Šimáčková), Голова*,

Марія Елосегі *(María Elósegui),*

Георгіос А. Сергідес *(Georgios A. Serghides)*,

Ґільберто Фелічі *(Gilberto Felici)*,

Діана Сирку *(Diana Sârcu),*

Микола Гнатовський *(Mykola Gnatovskyy),*

Ваге Григорян *(Vahe Grigoryan)*, *судді*,

та Віктор Соловейчік *(Victor Soloveytchik)*, *Секретар секції,*

з огляду на:

заяви (№ 46839/17 та № 74462/17), які 23 червня та 10 жовтня 2017 року відповідно подали до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) двоє громадян України, пан Сергій Павлович Зінченко (далі – перший заявник) і пан Сергій Борисович Тамтура (далі – другий заявник);

рішення повідомити Уряд України (далі – Уряд) про скарги за статтею 3 Конвенції (поміщення до скляної кабіни під час судових засідань) та пунктом 3 статті 5 Конвенції, а також визнати решту скарг у заяві неприйнятними;

зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 20 січня 2026 року

постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Справа стосується скарги заявників за статтею 3 Конвенції щодо тримання їх у скляній кабіні під час судових засідань, а також скарги другого заявника за пунктом 3 статті 5 Конвенції на необґрунтовану тривалість тримання його під вартою.

ФАКТИ

2. Заявники народилися у 1990 та 1989 роках відповідно і проживають у м. Київ. Обох заявників представляв пан І. Варфоломєєв, юрист, який практикує у м. Київ.

3. Уряд представляла його Уповноважений, пані М. Сокоренко з Міністерства юстиції.

4. Факти справи можуть бути узагальнені таким чином.

I. ЗАТРИМАННЯ ЗАЯВНИКІВ ТА ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

5. Заявники, які на момент подій були працівниками правоохоронних органів, були підозрюваними у кримінальному провадженні щодо подій на Майдані у м. Київ (див. рішення у справі «Шморгунов та інші проти України» *(Shmorgunov and Others v. Ukraine)*, заява № 15367/14 та 13 інших заяв, від 21 січня 2021 року). Згідно з відповідним розслідуванням заявників підозрювали у застосуванні вогнепальної зброї проти протестувальників, що призвело до загибелі 48 осіб та поранення 80 осіб. Заявників затримали в період з квітня 2014 року до червня 2015 року.

6. Невдовзі після затримання заявників 02 квітня 2014 року та 23 лютого 2015 року відповідно, національні суди ухвалили помістити їх під варту в контексті кримінальних проваджень. Зокрема, 24 лютого 2015 року Печерський районний суд міста Києва ухвалив взяття другого заявника під варту, посилаючись на тяжкість висунутих проти нього обвинувачень, винятковий предмет справи, суспільний інтерес у результатах розслідування та ризики, що він міг переховуватися або перешкоджати розслідуванню, зокрема шляхом знищення доказів та впливу на свідків. Печерський районний суд міста Києва, а згодом Святошинський районний суд міста Києва, діючи як суд першої інстанції, продовжував строк тримання другого заявника під вартою, останній раз до 16 липня 2019 року. Це було пов’язано, головним чином, з підставами, зазначеними в первинній ухвалі про тримання під вартою, оскільки ці підстави усе ще існували. Ухвали судів щодо тримання другого заявника під вартою не містили жодних подальших пояснень, чому зазначені в первинній ухвалі про тримання під вартою підстави усе ще залишалися актуальними. 16 липня 2019 року суд першої інстанції змінив запобіжний захід у вигляді тримання другого заявника під вартою на цілодобовий домашній арешт, який тривав до 24 жовтня 2019 року[1], коли закінчилося позбавлення його свободи.

II. УМОВИ ТРИМАННЯ ЗАЯВНИКІВ У ЗАЛІ СУДОВИХ ЗАСІДАНЬ

7. Згідно з твердженнями заявників під час розгляду кримінального провадження щодо них судом першої інстанції у період з 12 травня 2016 року до 04 жовтня 2017 року 77 разів їх тримали разом із трьома іншими співобвинуваченими в скляній кабіні розміром 3,6 м у довжину, 1,2 м у ширину та 2,2 м у висоту. 62 рази засідання тривали від трьох до семи годин. Заявники також надали фотографії, на яких вони сиділи разом у скляній кабіні під час судових засідань.

[1] Виправлено 19 травня 2026 року: текст був «19 грудня».

8. Згідно з твердженнями Уряду скляна кабіна у залі судових засідань мала розміри 4,3 м у довжину, 1,2 м у ширину та 2,2 м у висоту. Вона була спроєктована відповідно до стандартів, затверджених Державною судовою адміністрацією України (див. пункт 11). Кабіна мала сталевий каркас із прозорим захисним склом спереду та сталевим листом ззаду. Зверху кабіна була закрита ґратчастим металевим перекриттям, яке забезпечувало належну вентиляцію, але унеможливлювало втечу підсудних. Уряд також надав фотографії кабіни, подібній до тієї, у якій тримали заявників. Він не зміг надати фотографії конкретної кабіни, у якій їх тримали, оскільки суд першої інстанції був переміщений до іншого приміщення у 2020 році.

9. 18 квітня 2017 року захисники заявників подали клопотання до суду першої інстанції з проханням дозволити заявникам сидіти поруч із ними під час засідань. Захисники стверджували, що не було підстав тримати заявників у скляній кабіні, і що це принижувало їхню гідність і могло прирівнятися до тримання у металевій клітці усупереч статті 3 Конвенції. Вони також стверджували, що у зв'язку зі специфікою конструкції кабіни заявники не могли ефективно спілкуватися зі своїми захисниками або добре чути учасників провадження. До того ж їм бракувало свіжого повітря.

10. 25 квітня 2017 року суд першої інстанції залишив без задоволення це клопотання як необґрунтоване, ухваливши, що тримання заявників у кабіні було виправдано міркуваннями безпеки з огляду на резонансність справи та ступінь приділеної їй громадської уваги. Суд першої інстанції також зауважив, що кабіна була 4,3 м у довжину та 1,2 м у ширину, і що її розміри дозволяли заявникам сидіти чи пересуватися, не торкаючись один одного. Суд також зазначив, що заявники завжди мали доступ до питної води, а зала судових засідань була обладнана системою кондиціонування повітря, яка могла ефективно контролювати вентиляцію та температуру у кабіні. На підставі зазначених факторів суд першої інстанції дійшов висновку, що умови, в яких заявники перебували у кабіні, відповідали вимогам статті 3 Конвенції.

ВІДПОВІДНА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

11. Загальні вимоги до скляних кабін були затверджені наказом Державної судової адміністрації України від 20 березня 2017 року № 350. Відповідно до цих вимог конструкція кабіни має бути модульною, що дозволяє її демонтаж і монтаж. Кожен модуль повинен мати 1,2 м у довжину, 1,2 м у ширину та 2,2 м у висоту. Кількість модулів, що підлягають демонтажу і монтажу, визначається залежно від розміру конкретної зали судових засідань. Кабіна виготовляється зі

сталевого каркаса з прозорим захисним склом спереду та сталевим листом ззаду. Верхня частина кабіни має решітку, а нижня частина – раму з планками, що забезпечує належну вентиляцію, але перешкоджає втечі обвинувачених. Конструкція кабіни забезпечує проходження звуку в усіх напрямках через отвори, які не порушують жорсткості самої кабіни.

ПРАВО

I. ОБ'ЄДНАННЯ ЗАЯВ

12. Беручи до уваги схожість предмета заяв, Суд вважає за доцільне розглянути їх спільно в одному рішенні.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТЕЙ 3 І 13 КОНВЕНЦІЇ

13. Заявники скаржилися, що їхнє перебування у скляній кабіні під час судових засідань, що відбувалися у період з 12 травня 2016 року до 04 жовтня 2017 року, було нелюдським і таким, що принижує гідність, і що вони не мали ефективного національного засобу юридичного захисту у зв'язку із зазначеною скаргою. Вони посилалися на статті 3 та 13 Конвенції, які передбачають:

Стаття 3 Конвенції

«Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.»

Стаття 13 Конвенції

«Кожен, чиї права та свободи, визнані в [цій] Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.»

Прийнятність

1. Стаття 3 Конвенції

14. Уряд стверджував, що заявники не вичерпали національні засоби юридичного захисту, оскільки вони не оскаржили рішення працівників конвою помістити їх у скляну кабіну. Заявники також не скаржилися на умови їхнього перебування у кабіні, і не вимагали відшкодування шкоди за стверджуване порушення їхніх прав. Стосовно суті скарги заявників, то Уряд стверджував, що тримання їх у скляній кабіні було виправдане міркуваннями безпеки та відповідало статті 3 Конвенції. Зокрема, кабіна була достатньо великою, заявники

могли сидіти, не торкаючись один одного, мали змогу спілкуватися зі своїми захисниками та без перешкод стежити за розглядом провадження. Крім того, у кабіні була належна вентиляція, температура була комфортною, а також було забезпечено доступ до води та туалету.

15. У своїх первинних формулярах заяви заявники стверджували, що умови тримання їх у скляній кабіні були такими, що принижували їхню гідність і були подібними до умов тримання обвинувачених у металевій клітці. Зокрема, вони відчували труднощі у спілкуванні зі своїми захисниками та не чули сторін процесу. Заявники не деталізували свої скарги у відповідь на зауваження Уряду і не зазначали прямо або по суті, що труднощі у спілкуванні із захисниками обмежили їхні права за статтею 6 Конвенції.

16. Стосовно заперечення Уряду про невичерпання засобів юридичного захисту, то Суд зазначає, що заявники насправді зверталися до суду першої інстанції з клопотанням дозволити їм сидіти поруч з їхніми захисниками, і суд першої інстанції розглянув їхнє клопотання 25 квітня 2017 року та залишив його без задоволення (див. пункт 10). Проте Суд не вважає за необхідне розглядати це заперечення Уряду, оскільки вважає цю частину заяви у будь-якому випадку неприйнятною з таких підстав.

17. Як Суд неодноразово зазначав, стаття 3 Конвенції втілює одну з основоположних цінностей демократичного суспільства. Вона містить абсолютну заборону катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання, незалежно від умов та поведінки потерпілого (див. серед багатьох інших джерел рішення у справі «Лабіта проти Італії» [ВП] *(Labita v.Italy)* [GC], заява № 26772/95, пункт 119, ЄСПЛ 2000-IV).

18. Жорстоке поводження має досягти мінімального рівня суворості, щоб підпадати під сферу дії статті 3 Конвенції. Оцінка такого мінімального рівня є відносною: вона залежить від усіх обставин справи, таких як тривалість поводження, фізичні та психологічні наслідки, а у деяких випадках від статі, віку та стану здоров’я потерпілого (див., наприклад, рішення у справі «Яллох проти Німеччини» [ВП] *(Jalloh v. Germany)* [GC], заява № 54810/00, пункт 67, ЄСПЛ 2006-IX). Публічний характер поводження може бути відповідним або обтяжуючим фактором під час оцінки того, чи є воно «таким, що принижує гідність» у розумінні статті 3 Конвенції (див. рішення у справах «Тайрер проти Сполученого Королівства» *(Tyrer v. the United Kingdom),* від 25 квітня 1978 року, пункт 32, Серія A № 26; «Ердоган Яіз проти Туреччини» *(Erdoğan Yağız v. Turkey),* заява № 27473/02, пункт 37, від 06 березня 2007 року та «Куммер проти Чеської Республіки» *(Kummer v. the Czech Republic)*, заява № 32133/11, пункт 64, від 25 липня 2013 року).

19. У контексті заходів безпеки в залі суду Суд наголошував, що обрані засоби забезпечення порядку та безпеки у залі суду не повинні включати заходи стримування, які за рівнем суворості або за своєю природою підпадатимуть під дію статті 3 Конвенції, оскільки не може бути виправдання катуванням або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню (див. рішення у справі «Свинаренко та Сляднєв проти Росії» [ВП] *(Svinarenko and Slyadnev v. Russia)* [GC], заяви № 32541/08 та № 43441/08, пункт 127, ЄСПЛ 2014 (витяги)). Суд встановив, зокрема, що тримання у металевій клітці суперечило статті 3 Конвенції з огляду на його об'єктивно принизливий характер (там само, пункти 135 – 138).

20. Суд уже зазначав, що поміщення підсудних за скляні перегородки або до скляних кабін саме собою не містить елемента приниження, достатнього для досягнення мінімального рівня суворості, як це має місце у випадку з металевими клітками (див. рішення у справі «Ярослав Бєлоусов проти Росії» *(Yaroslav Belousov v. Russia)*, заяви № 2653/13 та № 60980/14, пункт 124, від 04 жовтня 2016 року). Проте цей рівень може бути досягнутий, якщо обставини тримання, розглядаючи їх загалом, завдають їм душевних страждань чи труднощів такого рівня, який би перевищував невідворотний рівень страждання, притаманний триманню під вартою (див. рішення у справі «Кудла проти Польщі» [ВП] *(Kudła v. Poland)* [GC], заява № 30210/96*,* пункти 92 – 94, ЄСПЛ 2000-XI).

21. Таким чином, Суд ретельно дослідить загальні обставини тримання заявників у скляній кабіні, щоб визначити, чи досягли відповідні умови загалом мінімального рівня суворості, необхідного для охарактеризування поводження із заявниками як такого, що принижує гідність у розумінні статті 3 Конвенції.

22. Насамперед Суд зауважує, що справа заявників стосувалася обвинувачень у незаконному застосуванні вогнепальної зброї щодо протестувальників, що призвело до численних смертей та поранень у контексті драматичних подій, які мали велике значення для країни. Заявники не довели, що використання скляної кабіни під час судових засідань, яке ґрунтувалося на міркуваннях безпеки, було свавільним заходом. Суд також бере до уваги конструкцію кабіни, описану Урядом, і зауважує, що сам собою факт перебування заявників за скляною перегородкою під час засідань не був принизливим елементом, що зумовлював би застосування статті 3 Конвенції, на відміну від підходу Суду до тримання підсудних у металевих клітках (див. згадане рішення у справі «Свинаренко та Сляднєв проти Росії» *(Svinarenko and Slyadnev v. Russia)*, пункти 136 та 138).

23. Суд також враховує розбіжності сторін щодо розміру кабіни, у якій трималися заявники під час судових засідань. Однак, як вбачається, немає підстав ставити під сумнів висновки суду першої

інстанції в його ухвалі від 25 квітня 2017 року (див. пункт 10), що кабіна мала розміри 4,3 м у довжину та 1,2 м у ширину. Взявши ці виміри за основу для розрахунку, Суд встановлює, що конструкція кабіни забезпечувала кожному підсудному щонайменше 1 кв. м особистого простору. Однак Суд зазначає, що навіть якщо погодитися з твердженням заявників щодо розміру кабіни, яка забезпечувала кожному підсудному щонайменше 0,8 кв. м особистого простору, цей факт сам собою не може вплинути на оцінку Суду в цій справі.

24. У зв'язку з цим Суд також посилається на решту висновків суду першої інстанції, зроблених у його ухвалі від 25 квітня 2017 року, а саме, що розмір кабіни дозволяв їм сидіти або пересуватися, не торкаючись одне одного, а також що температура та вентиляція в кабіні були належними (див. пункт 10). У зв'язку з цим Суд зазначає, що заявники не оскаржували зазначені висновки суду першої інстанції та не навели аргументів для їхнього спростування.

25. Хоча справді деякі засідання, під час яких заявники перебували у скляній кабіні, тривали від трьох до семи годин, усі враховані в сукупності відповідні міркування не переконують Суд у тому, що тримання їх у скляній кабіні досягло мінімального рівня суворості, забороненого статтею 3 Конвенції.

26. З цього випливає, що ця частина заяви є явно необґрунтованою. Вона має бути визнана неприйнятною відповідно до підпункту «a» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

2. Стаття 13 Конвенції

27. Суд нагадує, що стаття 13 Конвенції гарантує доступність на національному рівні засобу юридичного захисту, здатного забезпечити втілення суті конвенційних прав і свобод незалежно від того, в якій формі вони закріплені в національному законодавстві. Засіб юридичного захисту, який вимагається згідно зі статтею 13 Конвенції, має бути «ефективним» як на практиці, так і в законодавстві (див., наприклад, рішення у справах «Ільхан проти Туреччини» [ВП] *(İlhan v. Turkey)* [GC], заява № 22277/93, пункт 97, ЄСПЛ 2000-VII та «Хлаїфія та інші проти Італії» [ВП] *(Khlaifia and Others v. Italy)* [GC], заява № 16483/12, пункт 268, від 15 грудня 2016 року).

28. У цій справі, припускаючи, що заявники подали небезпідставну скаргу за статтею 3 Конвенції, а тому застосовується і стаття 13 Конвенції, Суд зауважує, що 18 квітня 2017 року захисники заявників подали до суду першої інстанції клопотання, в якому просили дозволити заявникам сидіти поруч з ними під час засідань, зокрема, на підставі аргументів про стверджуване поводження, що принижувало гідність, і суд першої інстанції 25 квітня 2017 року постановив мотивовану ухвалу, в якій чітко розглянув питання, чи мало місце поводження, яке суперечило статті 3 Конвенції (див. пункти 9 і 10).

29. У зв'язку з цим Суд зазначає, що сам факт того, що національні суди зрештою постановили ухвалу не на користь заявників, сам собою не свідчить про неефективність провадження у розумінні статті 13 Конвенції (див. ухвалу щодо прийнятності у справі «Слівенко проти Латвії» [ВП] *(Slivenko v. Latvia)* [GC], заява № 48321/99, пункт 101, ЄСПЛ 2002-II).

30. З цього випливає, що скарга заявників за статтею 13 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції є явно необґрунтованою та має бути відхилена згідно з підпунктом «a» пункту 3 і пунктом 4 статті 35 Конвенції.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 3 СТАТТІ 5 КОНВЕНЦІЇ (ЗАЯВА № 74462/17)

31. Другий заявник (заява № 74462/17) скаржився, що тримання його під вартою було занадто тривалим і становило порушення пункту 3 статті 5 Конвенції, який передбачає:

> «Кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту «c» пункту 1 цієї статті ... має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судове засідання.»

A. Прийнятність

32. Суд зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у розумінні підпункту «a» пункту 3 статті 35 Конвенції. Він також зазначає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Тому вона має бути визнана прийнятною.

B. Суть

33. Другий заявник стверджував, що ухвали національних судів про продовження строку тримання його під вартою не містили достатніх підстав для обґрунтування тривалості такого тримання під вартою.

34. Уряд доводив, що загальна тривалість тримання другого заявника під вартою була розумною з огляду на характер пред'явлених йому обвинувачень та ризики, що він міг переховуватися або перешкоджати розслідуванню.

35. Суд посилається на загальні принципи, наведені в рішенні у справі «Корбан проти України» *(Korban v. Ukraine),* заява № 26744/16, пункти 154 – 157, від 04 липня 2019 року), які так само застосовні і до цієї справи.

36. Стосовно періоду, який слід розглядати для цілей пункту 3 статті 5 Конвенції, Суд зазначає, що цей період розпочався 23 лютого 2015 року, коли затримали другого заявника. В ході судового розгляду

тримання другого заявника під вартою було замінено на цілодобовий домашній арешт (з 16 липня до 24 жовтня 2019 року[2]). Проте Уряд не заперечував, що стаття 5 Конвенції застосовна до домашнього арешту, який, з огляду на його рівень і напруженість, вважається позбавленням свободи у розумінні цього положення (див. рішення у справі «Бузаджі проти Республіки Молдова» [ВП] *(Buzadji v. the Republic of Moldova)* [GC], заява № 23755/07, пункт 104, від 05 липня 2016 року з подальшими посиланнями). Таким чином, період, який розглядається для цілей пункту 3 статті 5 Конвенції, становить приблизно чотири роки і майже вісім[3] місяців.

37. Суд також зауважує, що тяжкість обвинувачень щодо другого заявника та ризики його переховування чи перешкоджання розслідуванню були згадані в первинній ухвалі щодо взяття його під варту (див. пункт 15). Немає сумнівів, що ці підстави виправдовували первинне позбавлення його свободи.

38. Проте Суд зазначає, що тримання другого заявника під вартою продовжувалося низкою ухвал, постановлених районними судами, які дотримувалися стандартного шаблону. Зокрема, суди обмежилися повторенням низки підстав для тримання під вартою в абстрактний та формальний спосіб, без посилання на будь-які фактичні обставини або причини, чому вони вважали такі підстави все ще актуальними у справі другого заявника (див. пункт 6).

39. Оскільки ухвали суду першої інстанції щодо тримання другого заявника під вартою були викладені у загальних формулюваннях і містили повторювані фрази, вони не свідчили, що подальша виправданість позбавлення їх свободи була належним чином оцінена, попри плин часу.

40. У цій справі Суду не потрібно розглядати, чи здійснювалося кримінальне провадження щодо другого заявника з належною оперативністю, доки він був позбавлений свободи з метою розгляду кримінальних обвинувачень щодо нього, або чи несли відповідальність за затримки органи державної влади або заявник. Це пояснюється тим, що наведених в попередніх пунктах міркувань достатньо для висновку, що, використавши стандартну формулу, просто перерахувавши підстави для тримання під вартою без розгляду конкретних фактів справи заявника, національні суди не навели «відповідних» та «достатніх» підстав для обґрунтування необхідності продовження строку тримання його під вартою та загальної тривалості такого тримання під вартою.

[2] Виправлено 19 травня 2026 року: текст був «19 грудня».
[3] Виправлено 19 травня 2026 року: текст був «майже десять».

41. З огляду на наведені міркування Суд вважає, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції у зв'язку з недостатнім обґрунтуванням тривалості тримання другого заявника під вартою.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

42. Стаття 41 Конвенції передбачає:

> «Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію.»

43. Другий заявник не подавав вимоги щодо справедливої сатисфакції. Отже, Суд вважає, що немає підстав присуджувати йому якусь суму у зв'язку з цим.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД

1. *Вирішує* одноголосно об'єднати заяви;

2. *Оголошує* одноголосно прийнятною скаргу за пунктом 3 статті 5 Конвенції щодо тривалості тримання другого заявника під вартою (заява № 74462/17), а решту скарг у заяві – неприйнятними;

3. *Постановляє* шістьма голосами проти одного, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції стосовно другого заявника.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 05 березня 2026 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Віктор Соловейчік *(Victor Soloveytchik)* Секретар	Катержіна Шімачкова *(Kateřina Šimáčková)* Голова

Відповідно до пункту 2 статті 45 Конвенції та пункту 2 Правила 74 Регламенту Суду до цього рішення додаються такі окремі думки:

(a) окрема думка судді Гнатовського, яка збігається з позицією більшості;
(b) констатація незгоди судді Григоряна.

ОКРЕМА ДУМКА СУДДІ ГНАТОВСЬКОГО, ЯКА ЗБІГАЄТЬСЯ З ПОЗИЦІЄЮ БІЛЬШОСТІ

Я повністю підтримую міркування та висновки Суду у цій справі. Метою цієї короткої збіжної думки є більш детальне висвітлення причин, які спонукали мене проголосувати за всі положення резолютивної частини рішення. Тому я детальніше розгляну два основні питання, що розглядаються в цьому рішенні, а саме: (a) сумісність розміщення заявників в скляній кабіні у залі суду та (b) надмірну тривалість тримання другого заявника (пана Тамтури) під вартою.

A. Використання скляних кабін у залах суду

Використання безпечних кабін у залах суду, тобто закритих або укріплених зон, у яких розміщується підсудний під час судового засідання у кримінальному провадженні, вже давно оскаржується Конвенційними органами. Принаймні з 1980-х років заявники скаржилися на поміщення до металевих кліток або скляних кабін, що потенційно призводило до порушення питання щодо права на справедливий суд (див. рішення у справі «Огюст проти Франції» *(Auguste v. France)*, заява № 11837/85, доповідь Комісії від 07 червня 1990 року, Рішення і доповіді 69, с. 104) або щодо заборони такого, що принижує гідність, поводження, яке суперечить статті 3 Конвенції (див. рішення у справі «Титаренко проти України» *(Titarenko v. Ukraine)*, заява № 31720/02, від 20 вересня 2012 року).

З 2014 року практика відображає, що Суд чітко дійшов висновку, що тримання особи в металевій клітці під час судового розгляду є принизливим, несумісним зі стандартами цивілізованої поведінки та саме собою становить зневагу до людської гідності, що порушує статтю 3 Конвенції (див. рішення у справі «Свинаренко та Сляднєв проти Росії» [ВП] *(Svinarenko and Slyadnev v. Russia)* [GC], заяви № 32541/08 і № 43441/08, пункт 138, від 17 липня 2014 року). Водночас оцінка Судом використання скляних кабін містила набагато більше нюансів. У справах, в яких Суд встановлював, що поміщення в такі кабіни досягло порогу суворості, необхідного для застосування статті 3 Конвенції, він робив це лише тоді, коли обставини тримання заявника за скляними перегородками або в скляних кабінах, взяті в цілому, завдавали б йому страждання або труднощі такого рівня, який би перевищив неминучий рівень страждань, притаманний триманню під вартою (див. рішення у справі «Ярослав Бєлоусов проти Росії» *(Yaroslav Belousov v. Russia)*, заяви № 2653/13 та № 60980/14, пункт 125, від 04 жовтня 2016 року).

Ця справа вперше надала Суду можливість розглянути prima facie небезпідставне питання щодо стандартних скляних кабін, які використовуються в залах суду в Україні. З рішення очевидно, що Суд у будь-якій окремій справі конкретно аналізуватиме, чи були незручності, яких зазнали підсудні, такими, що досягли високого порогу застосовності статті 3 Конвенції. У зв'язку з цим не існує жорсткого чи швидкого вирішення, проте відповідні фактори, які не обмежуються обчисленням доступних квадратних сантиметрів особистого простору на особу, досить чітко вбачаються в рішенні.

B. Надмірна тривалість тримання під вартою

Висновок про порушення пункту 3 статті 5 Конвенції у випадку другого заявника, пана Тамтури, сам собою не призводить до жодного конкретного юридичного питання. Висновок, якого дійшов Суд, відображає висновок, якого він доходив у численних попередніх справах проти України стосовно цього положення Конвенції, всі з яких ґрунтувалися на його усталеній практиці. Як наведено в пункті 40 цього рішення, «використавши стандартну формулу, просто перерахувавши підстави для тримання під вартою без розгляду конкретних фактів справи заявника, національні суди не навели «відповідних» та «достатніх» підстав для обґрунтування необхідності продовження тримання його під вартою та загальної тривалості такого тримання під вартою».

Проте, що варто зазначити в цій справі, так це її зв'язок з одним з історичних рішень Суду щодо України – рішенням у справі «Шморгунов та інші проти України» *(Shmorgunov and Others v. Ukraine)*, заява № 15367/14 та 13 інших заяв, від 21 січня 2021 року). У вказаній справі, яка стосувалася кримінального провадження щодо так званих протестів Євромайдану 2013 – 2014 років у м. Київ, Суд, серед інших порушень Конвенції, встановив порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції у зв'язку з непроведенням ефективного розслідування жорстокого поводження, яке працівники правоохоронних органів застосовували до протестувальників.

У цій справі другого заявника підозрювали у застосуванні вогнепальної зброї проти протестувальників. Хоча Суд наголосив, що він не мав потреби розглядати, чи здійснювалося кримінальне провадження щодо другого заявника з належною оперативністю (див. пункт 40 цього рішення), не можна не зауважити, що проблематичне розслідування, яке характеризувалося різними затримками та упущеннями, могло призвести до порушення не лише прав потерпілих від відповідних злочинів, але й прав підозрюваних, наприклад, у зв'язку з їхнім ймовірно невиправдано тривалим триманням під вартою.

На завершення, хоча я повністю підтримую висновки Суду, я вважаю важливим підкреслити, що обидва порушені в цій справі питання – використання скляних кабін в залах суду України та надмірна тривалість тримання під вартою другого заявника – ілюструють ширші структурні проблеми, які продовжують впливати на відправлення правосуддя. Рішення Суду підтверджує, що вжиті в контексті кримінального провадження заходи повинні послідовно поважати гідність підсудних, навіть якщо поріг застосовності статті 3 Конвенції залишатиметься досить високим. Воно також демонструє, що недоліки в практиці здійснення досудового розслідування та судового розгляду можуть негативно вплинути не лише на права потерпілих, але й так само на права осіб, обвинувачених у вчиненні тяжких злочинів. Таким чином, цю справу слід розглядати як нагадування, що захист Конвенційних прав вимагає пильності на всіх стадіях кримінального провадження, і системні недоліки, якщо їх не виправляти, ризикують призвести до виникнення сукупних порушень.

КОНСТАТАЦІЯ НЕЗГОДИ СУДДІ ГРИГОРЯНА

Я не погоджуюся з думкою більшості, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції.